

Biblioteka
44°N i 20°E

Urednik
Nikola Petaković

Copyright © 2014 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

ISBN 978-86-7702-358-4

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, preštapavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2014.

Marija Stupar

A NAROČITO PETRA

Čarobna
knjiga

Root, boot, blue tooth
ili
Od postanja do interneta

Dva dana pošto je Elvis umro, hiljade i hiljade kilometara odatle, rođena sam ja. Ta informacija bitna je samo zbog vremenskog okvira, Elvis i ja nemamo ništa zajedničko. Niti pevam nit kamion teram. Delimo jedino inicijal. Prezivam se Petrović, po Petru, poreklom iz Crne Gore. Volela bih da mogu da kažem kako sam Njegošev izdanak i da s njime lozu dijelim. Ali moji su samo obični Petrovići. I to ne bi bilo strašno samo po sebi da moja majka nije zamislila da joj se ćerka zove Petra. Upropasti me na samom početku puta.

Jelena, Dragana, Milena – neekstravagantna, fina imena koja su bila popularna krajem sedamdesetih – sva se slažu s Petrović. Pristala bih i na Branka, Marina, Milica... ali Petra Petrović... Šta da kažem? Možete da zamislite kako bi bilo da se Bond ne zove Džejms i da prilazi Bondovoj – budućoj, svojoj budućoj – devojci s rečenicom: „*My name is Bond. Bondy Bond.*” U odjecima njenog kikotanja njihova romansa zauvek bi nestala. Ime je znak, rekli su stari Rimljani. U tom slučaju, moje je značilo da treba da ga promenim. *Udajom za princa, nema mi druge*, mišljaše

petogodišnja Petra, godina pet. Ne zbog konja beloga ili prinčevih kovrdža boje meda što u slapovima padaju niz plašt, ne zbog nepreglednog stambenog prostora dvorca niti zbog dobrote i osećaja za pravičnost moga zgodnog supruga. Meni je trebalo samo njegovo prezime. Po mogućstvu da se ne završava sa *-ić*. Silina želje srazmerna je mogućnosti njenog ispunjenja, to i dete oseća, ali zašto se treba pripaziti svakakvih želja, uočićemo kasnije.

U međuvremenu, detinjstvo mi je išlo od ruke. Dobijali smo malo, pa smo malo i tražili. *Koka-kola* i *jupi* pili su se za rođendan, 29. novembar i Novu godinu. Zimski kaput imao je da se nosi četiri sezone: dve ja, pa sledeće dve moja upravo dve godine mlađa sestra Ana. Toblerone jednom mesečno, pred bioskop. Jedan crtani film na dan. Za odličan uspeh na kraju godine – sladoled! Imati barbiku ili otputovati na Neptun – praktično ista stvar. Odgovorno tvrdim da u celom detinjstvu ni sestra ni ja nismo imale nijedan komad garderobe u roze boji, već u nebrojenim valerima braon, zelene i teget – svim nežnim, devojčicama tako odgovarajućim bojama komunizma.

Mada, bilo je i dobrih stvari u SFRJ. Meni lično najbolja je bila *Alan Ford* na hrvatskom. Uistinu, *ako kaniš pobijediti, ne smiješ izgubiti* ne zvuči ni približno dobro na ekavici. Bilo je lako donositi odluke, jer iskreno, opcija je bilo – nula. Tada nisi imao *light* jogurt sa 0,05% mlečne masti, jogurt sa *friendly* probiotskim kulturama, voćni jogurt s višnjom i jagodom iz fotošopa. Jogurt je bio jedan jedini – od krave. Kad je moj otac poručio prvi automobil, mislite da ga je neko pitao za boju? Dobio je onaj koji je u tom trenutku silazio s proizvodne trake, i gle čuda, bela mu je postala omiljena.

Izabrati životni poziv takođe nije bilo teško. Za šta god se odlučio, mogao si da se zaposliš ja li u državnoj službi, ja l' u državnoj ustanovi. Majka je bila psiholog u osnovnoj školi – državnoj, jašta, a otac građevinski inženjer u građevinskom preduzeću – državnom, dabome. Zbog takvih vrsta izbora osamdesetih godina možda nije bilo bajno biti odrasla osoba, ali je bilo, o, tako divno biti mali. Ceo grad (premda samo Dorćol, ali je u to vreme Dorćol za mene i bio Beograd) postajao je moja biciklistička staza, svaka ljuljaška i tobogan provod bolji od bilo kog Dizni, akva, trt-mrt lenda, album Sara Kej – Leonardov manuskript o drugarstvu i ljubavi. Osamdesetih je paradajz imao ukus paradajza, a slatko od šumskih jagodica i dunja majka je spremala svojeručno.

Nije bilo drame. Nismo unjkali, treptali, prenemagali se. Padali smo i ustajali bez suza. Kad kažem *padali*, ne mislim ni na šta drugo sem doslovnog padanja, najčešće s bicikla na terenu neprilagođenom toj vrsti prevoznog sredstva, poput Skadarlije. Odrana kolena? *Big deal*. Hidrogen bi se još uvek penio, a ja sam već bila na vratima, s jabukom u ruci, dograbljenom sa stola u trku. Niko nije pitao kuda idem, jer je reč *napolje* značila odavde do beskraja. Od maja do septembra jedina dužnost bila je:

„Petra, dođi kući pre mraaaaa...”

„... ka, znam!”

Zalupim vratima i sjurim se niz stepenice, pravac Kalemegdan, pa kad počne prvi mrak, otrčim do kuće, pitam je l' mogu još malo – mogu, otrčim nazad u park, ostanem još petnaest minuta, pa nazad kući. *Sve što trči, htelo bi da trči*, pa da. Kako bi se drugačije osvojio život? Trčali smo i rasli neopterećeni nokijama i najkama

i nije nas zanimalo ono što je imalo jasne konture, jer naše su bile neiscrtane. Valjda se to zove sloboda. Ili jednostavno detinjstvo.

Mogla sam da sačuvam omiljenu igračku, duplikate sličica i fotografije iz tih dana, naravno. Ali nije bilo ambalaže za ukus sladoleda kojim se otvara nova prolećna sezona, za miris tih proleća u Beogradu, za vatromet čula pri prvom okretanju kaleidoskopa. Ne postoji ambalaža za osećanja detinjstva, za te zemljotrese senzacija. Sećate li ih se?

Ja se sećam: mirisa jednog sivog džempera moje majke Gordane, straha od ćebeta sa šarom tigra u spavaćoj sobi mojih roditelja (poklon za venčanje od strica iz Švedske); pamtim sate čiste uživancije pri sklapanju i rasklapanju babuški, potpuno gnušanje od šnalica i ostalih ukosnica sa „zubima”, a obožavanje zvuka koji zubi naprave kad zagrizu svežu šargarepu. Ali više od svega, više od bilo čega, sećam se neizmerne ljubavi prema jednom paru crvenih kožnih čizmica. Mislila sam da ću ih imati, voleti i nositi dok nas smrt ne rastavi. Želela sam u njima da spavam, da se kupam, da idem na more. Moja tridesetogodišnja majka želela je pak čiste čaršave.

„Petra, izuj se.”

„Zašto?”

„Zato što ideš na spavanje.”

„Ali hoću ovako na spavanje.”

„Petra, izuj se!”

„Ali zašto???”

„Zato što ljudi ne idu u čizmama na spavanje.”

„Koji ljudi?”

„Petra, I-ZUJ SE!!!”

Dalo se pretpostaviti da ljudi ne idu u čizmama na spavanje, ali petogodišnja Petra još nije bila taj razuman „ljud” i htela je na spavanje u svojim čizmama, pri čemu bi bilo sjajno ako uopšte ne bi morala da spava. Te crvene čizme bile su povod za prvo otkrovenje u mom životu – odrasli sebi i svojoj deci brane uživanciju. Mnogo godina kasnije, kad je moj trogodišnji sin poželeo da se umesto kačketa prošeta sa žičanom korpom s bicikla na glavi, ja sam ga izljubila od glave do pete i držala ponosno za ruku kroz grad.

Omiljene knjige mog detinjstva nisu bile bajke ni riznice pesama, već jedan album s koricama od plave kože. To je bio album starog kova; fotografije se nisu ubacivale u džepove od providne folije, nego su se lepile na debele tamnosive kartone. Svaki je bio međusobno odvojen tankim papirom, poput pauza, da čuva priču u slikama. A priča je bila o jednoj mami i jednom tati pre nego što su to postali.

Taj album je najkreativnija stvar koju je moj otac ikad napravio. U njemu fotografije nisu bile prosto hronološki poređane. Svaka strana bila je roman za sebe, a u svakom romanu ista tema – ljubav, ljubav... i mladost. Dozvolite da vam prepričam jedan: gore levo – fotografija moje majke kako čuču ispred dva kofera na nekoj stanici, ko zna gde. Glavu je okrenula u stranu, plava duga kosa uramljuje joj profil. Izgleda zamišljeno, ali kao da nešto pevuši. Ona, u stvari, posmatra mog oca na slici desno, koji ispred Panteona sedi sam-samcit, obuhvatajući šakama kolena prekrštenih nogu, kao da se sprema da ustane i pođe. K njoj.

Dole levo – otac u uglu fotografije leži nalakćen na ruku u kojoj drži cigaretu i osmehuje se majci preko puta, koja je rukom pokupila kosu. Slikana je s leđa, nesvesna da je neko fotografiše, kao Degaova balerina. Između nje i njega levo i njega i nje desno zalepljene su jedna ispod druge četiri manje fotografije iz automata – fleš, fleš, fleš, fleš – četiri momenta u kojima je očevo lice u krupnom kadru: neozbiljan, namršten, začuđen i srećan čovek. Stvarno srećan. *Nikad ga takvog nisam videla uživo srećan.*

Znala sam raspored svih slika, svaku stranicu tog plavog albuma, jer su mladić i devojka na crno-belim fotografijama za mene bili savršeni princ i princeza, samo obučeni *za po kući*. U međuvremenu su porasli, zaboravili da budu srećni i postali deo standardne srpske porodice. To je po pravilu podrazumevalo: a) da nikad ne vidiš roditelje kako se ljube u usta, b) da tvoj otac, pa bio i intelektualac, nikad ne prežali činjenicu što nema sina, c) da nikad ne učestvuješ u savršenom doručku, kao s reklame: srećna porodica, zabrinjavajuće vesela u osam ujutru jednog sunčanog aprila. Dečica, komada dva (obavezno različitog pola), u džemperima veselih boja. Majka belih zuba što šljašte do sedmica, više ne znaš je li reklama za pastu ili margarin. Ona razmazuje proizvod po savršeno isečenoj krišci hleba, deca sede uredno za stolom, svako mirno čekajući svoje parče, a otac prstom lupi jedno od njih po nosiću: „E, Švrčo, Švrčo...” Sve to uz melodiju porodične harmonije, nezamislive bez gorepomenutog margarina.

Takav prizor bio je nemoguć u porodici sastavljenoj od četiri kolerika, od kojih je titulu najkoleričnijeg svakako nosio moj otac, inženjer Petrović, ako ne sam tvorac, ono jedan od

najvatrenijih pristalica devize „batina je iz raja izašla”. Jednom prilikom smo Gordana, Ana i ja provele puno radno vreme tražeći u stanu neki očev papir. Forenzičarske ekipe Njujorka ne bi temeljnije prečešljale tih šezdes’ pet kvadrata. Ispostavilo se da je papir sve vreme bio u očevoj kancelariji, ali je *maman*, usled nervnog rastrojstva, ubrzo uzela nedelju dana odmora, a Ana i ja smo vidno popustile u školi – pritisak je ipak bio prevelik.

U slučaju maloletne P. P. traume iz detinjstva ostavile su trag u vidu permanentne deformacije ukusa pri izboru sopstvene frizure. Naime, najčešća kazna koju je otac primenjivao za prestupe te delinkventkinje bila je šišanje njenih, za njegov ukus, predugačkih šiški. Krojačkim makazama, nego kako. I dan-danas ona nosi kratku kosu i sluša taj štrić-štrić zvuk.

Dečji zločini mogu da budu zastrašujući, stoga treba razumeti labavost federa koji je spajao očev dlan i podlakticu. Jednom sam prošla ispred ekrana baš u trenutku kad je Halihodžić bio u obećavajućem napadu ka голу Španije na Svetskom prvenstvu 1982. Dobila sam takvu šamarčinu da su mi danima u ušima odzvanjali poklici mavarskih ratnika. Začudo, nisam zamrzela ni oca ni fudbal. Jer fudbal je ipak najvažnija sporedna stvar na svetu, a otac je najvažniji tata na svetu, pa ma kakav. Tome u prilog ide i jedna zanimljivost: sve devojke i žene koje poznajem u mobilnom telefonu imaju memorisane svoje očeve pod imenom – *Tata*.

Popodneva gospodnjeg prvog septembra 1984. tata me je uzeo za ruku i odveo u školu. Ima li potrebe da kažem kako sam za taj veliki događaj htela da obujem tada već oguljene, stare i nadasve tesne crvene čizme? No, zabrana nošenja čizmica pod pretnjom

proterivanja iz roditeljskog doma ostala je u senci mnogo jačeg sećanja na prve dane škole – druga Tita.

Ako ikako možete da poverujete, prvi od svih školskih zadataka bio nam je da ga nacrtamo. Predsednikov portret visio je iznad table (posle nekoliko godina zamenjen je Vukom Karadžićem, a još kasnije Svetim Savom, o kome nismo znali apsolutno ništa, sem da se zvao Rastko i da je promenio ime, a nije morao da se udaje za princa), pa nije bilo potrebe da improvizujemo. No, ukoliko vašim venama ne teče krv jednog Renoara, mrka kapa da ćete se u sedmoj godini u potpunosti artistički izraziti crtajući bilo čiji portret, naročito u tehnici drvene bojice. Još je luđa bila učiteljica, koja nas je ocenjivala od jedan do pet, jer među *soon to be* pionirima, te brojke imale su da se rasporede ni po babu ni po stričevima, već onako komunistički pravedno.

Predsednik je, iako već četiri godine mrtav, bdeo nad nama i dočekivao nas na prvoj strani ama baš svakog udžbenika. U bukvaru – Tito u svojoj biblioteci, udubljen u knjigu s koricama od kože indijskog nosoroga, dok se tompuščina dimi iz kristalne pepeljare na radnom stolu od sekvoje. Hemičar Josip u laboratoriji, i tou belom mantilu, mućka sadržaj epruvete, zamišljenog, naučničkog pogleda, kao da kaže: „Majku mu božju, pa ova lakmus hartija doista pocrveni kad se skvasi kiselinom!” OTO – osnove tehničkog obrazovanja – bravar Broz u svom prirodnom okruženju, ovog puta u mantilu teget boje, jer ne zaboravimo zaštitu na radu, a naročito odbranu i zaštitu domovine na radu, s napetošću dostojnom desanta na Drvar, drži čekić u jednoj, a ekser u drugoj ruci. A u čitanci crno-bela fotka – mladi Tito naslonjen o stenu u pauzi između dve borbe, s pogledom koji

odaje unutrašnji nemir, ali i izvestan optimizam, uvodi nas u magiju rodoljubivih pesama i pripovedaka. Pretpostavljam da čarobni svet *Prvog tanga* Mike Antića nije ušao u čitanku jer dečaci i devojčice u njemu nisu bili partizani.

Ko je taj čovek i kako je kadar da stigne i utekne i da na *svakom* mestu postoji, za mene je bila dugogodišnja misterija. A bilo je i drugih. Jedna od njih je svakako bila matematika. Sabiranje i oduzimanje bili su mačji kašalj, al' kad su na red došle jednačine s jednom nepoznatom, mačka dobi upalu pluća. Sve bi bilo mnogo lakše da mi je neko rekao šta, dođavola, znači *jednačina*, a šta *jednom nepoznatom*. Odjednom se tu pojavio neki X (a zar nije H?), ali prošli su dani, ako ne i nedelje, dok nisam saznala da je taj X – jedna nepoznata!

Čudno je kako odrasli ne mogu da shvate da oni koji nisu odrasli kapiraju drugačije. Naučiš svih trideset slova azbuke, ali odakle im ideja da razumeš smisao baš svega njima napisanog? Zašto su visibaba i ljubičica *vesnici*, a ne, recimo, *jasnici* proleća? Kad je učiteljica prvi put rekla da ćemo raditi *diktat*, mislila sam da se može biti zajebala, te napisah *tik-tak*. I zašto svi pominju samo neku Doroti kad se knjiga zove *Čarobnjak i Zoza*?

Ipak, škola mi je, izuzev školskog dvorišta, bila omiljeno mesto, jer sam u njoj upoznala svoju prvu ljubav – Miku. U svemiru nisu postojale dve različite osobe te 1984. kad smo se nas dve srele u drugoj klupi do zida. Dvanaest godina kasnije ja sam za maturu obula, brat bratu, isto toliko centimetara štikle, Mika je obula martinke. Ja sam slušala *Ganse*, ona *Ramonse*. Bila je neprikosnoveni šampion u lastišu, meni je fudbal vazda bio draži. Ja sam se uvek javljala kad znam, njoj nikad nije padalo

na pamet da digne dva prsta i zablista. Prvi put je obukla haljinu kad mi je bila kuma na venčanju. Meni za ljubav. Ja nju ljubim, evo, četvrt veka.

„Dobro, Dragane, koliko još mislite da ovaj lom stoji ovako posred sobe? Čoveče, pa ovde nema gde da se stane! I ko se uopšte igra – one ili ti?“, pita moja majka frau Gordana svog muža.

„Šta? Mmm, evo, pri kraju smo...“, slaga Dragan ne trepnuvši, jer zna, a znamo i Ana i ja, da ćemo igrati *Super Marija* još najmanje sat... ima.

„Stvarno ne razumem šta je tu toliko interesantno da buljite u taj televizor ceo dan. Deca će pokvariti oči, aman!“ (Da li su i vaši roditelji govorili kako ćete *pokvariti oči*, a ne vid, i da li su vas terali da *istresete nos*, a ne ono što je u njemu?)

Šta je toliko interesantno? Hm, da razmislimo. Možda činjenica da je tata juče doneo kutiju s predmetom magičnijim od bilo kog do tada viđenog – komodorom 64! Uprkos nevoljnom priznanju da ne može da se snađe sam, padre je zatražio pomoć čika Duleta s drugog sprata, koji „se razume“. Spojiti sve komponente te senzacionalne pridošlice zahtevalo je više od jednog para ruku i inženjerskog mozga mog oca. Trebalo je proučiti, povezati, priključiti, trebalo je okrenuti televizor od tri'es' kilograma, izvaditi antenu za prijem prvog i drugog programa i tu udenuti kabl iz kompjutera, prokljuviti gde ide ostalih deset kablova... Dva sata i četrdeset minuta, cirka.

Naša dnevna soba postaje svemirska podstanica. Stočić i pod prekriveni su kabastim delovima mašine kabastog imena. Dragi moji savremenici, dozvolite da vas podsetim: u poređenju s današnjim, personalni kompjuteri veselih osamdesetih imali su

dimenzije prosečnog stegosaurusa. Nisu postojali ni USB ni CD. Sećate li se flopi disketa? E, pa, *Super Mario* nije bio ni na flopi disketi, već na pravoj-pravcatoj kaseti! Da se učita igrica, bilo je potrebno dobrih dvadeset minuta. Računajući vreme od početka čitavog poduhvata – nekih sto osamdeset.

Sto osamdeset minuta Ana i ja sedimo na trosedu zadržavajući dah. Ne napuštamo poziciju ni pod pretnjom eksploziranja bešike, da ne bismo propustile trenutak značajniji od sletanja Nila Armstronga na Mesec – trenutak u kom će čovečuljak Mario izaći iz kasetofona i ući u televizor! Još važnije – trenutak kada ćemo sestri na tabure, uhvatiti džojstik i postati Mario glavom i brkom.

Do te 1985. godine, kad je komodor postao najvrednija porodična relikvija, tata je sa ćerkama igrao *čoveče, ne ljuti se*, mada retko do kraja, budući da se neko uvek baš ljutio, kao i manje poznatu igru *čik otvori pesnicu*. Ta igra, primerena deci uzrasta od 5 do 8 godina, ne samo da razvija njihove motoričke sposobnosti već pospešuje kreativnost i percepciju i nadasve čeliči volju. Naime, tata stisne pesnicu, s palcem unutra, a ti je, dede, otvori! Jedno jedino pravilo te igre glasilo je: jednom razdvojen prst od pesnice ne sme joj se ponovo pripojiti. Neprocenjivi doprinos građenju odnosa otac–ćerka.

Onda je stigao zajednički imenitelj za sreću tri četvrtine nas četvoro. Gordana nije delila oduševljenje s nama, jer iako ga je otac kupio tvrdivši da je kompjuter budućnost i da će ga on umnogome koristiti u poslu, stoji činjenica da je taj model služio isključivo našoj beskrajnoj zabavi uz igrice razne. I nikome nije smetalo što na plavom ekranu TV-a piše *loading* dvadeset minuta, što kasetofon za to vreme ispušta škrip-cvil pozive u pomoć i što

si morao da čekaš da onaj ko igra pre tebe umre dva puta pre nego što konačno stvarno pogine i prepusti ti obožavani džojstik.

Što me podseti... jutros kad sam stigla na posao i uključila komp, trebalo mu je čitavih dvadeset, ako ne i trideset sekundi da pokrene *Windows*. Krščina. Poznajem ljude koji se usled takvog ponašanja svog PC-ja osećaju u najmanju ruku iznevereno. Ja se uvek setim *Marija* i iskuliram.

Skidam kapu naučnicima i vizionarima, graditeljima, pionirima, Japancima i Nemcima, automobilske industriji i specijalnim efektima u filmskoj, al' mi je nekako uvek bio bliži *Praznik u Rimu* negoli *Matriks*. Zbog toga se sve više osećam kao onaj stegosaurus u evolutivnom procesu robosapijensa. Već godinama mi se čini da je sve što je imalo da se izmisli već izmišljeno, ali onda se, recimo, pojavi *Simensova* rerna HB86K572, koja ima više funkcija nego ljudski organizam. Za čije babe zdravlje? Pa, za uštedu babinog i mog dragocenog vremena. Vremena za šta? Mi pripadnici tehnosaurusa i dalje pijemo kafu s prijateljem u kafiću i nekako nam ne pada na pamet da momentalno obavestimo ostale prijatelje kakva je.

Na faksu sam kafu najčešće pila s jednim Vojom iz Vršca. Njegova porodica je bila prilično siromašna, pa nije bilo reči o iznajmljivanju sobe ili, ne daj bože, stana u Beogradu. Morao je da gostuje kod deda-uje, kako ga je zvao, pukovnika u penziji. Pukovnik je ustajao u šest ujutru, a na spavanje odlazio u deset. Kakva profesionalna deformacija i kakva zabava za mog osamnaestogodišnjeg druga s dvadesetčetvorokaratnim talentom, koji je ovde, nažalost, malo ko od profesora hteo da prepozna i odneguje.

Voja je jedno divno stvorenje u čijem si društvu mogao satima da čutiš i da imaš utisak kako on sve vreme prati tvoju priču. Lep?

Sasvim. Inteligentan? Još kako. Ali – siroma'. U trenutku kad smo svi imali pentijume raznih brojki, on je imao 286. Njegova grafička kartica posedovala je, pretpostavićete, krajnje ograničene mogućnosti. Voja nije očajavao:

„Meni je moj kompjuter super. Ako mu zadaješ samo ostvarive zadatke, on radi savršeno.”

Stvar je, vidite, u pristupu, a Vojin pristup nije bio da povileni ako umesto tri sata provede šest crtajući osnovu kuće u nizu. Kad već nije imao moćnu mašinu, vremena je imao Posle treće godine studija u Beogradu, dobio je poziv da ih završi u Rimu. Portfolio je poslao mejlom. S mog kompjutera. Mali korak za pentijum, a veliki za Voju.

Mejl je jedino sredstvo naše komunikacije. *Skajp* pod ekstremnim okolnostima. Ni on ni ja još uvek nemamo profil na *Fejsu* i ništa ne „lajkujemo” već godinama. Možda bi nas trebalo prognati iz 21. veka, ali stvar je u sledećem: ne moramo da budemo *on-lajn* da bismo bili *on-lajn*. Mi smo *soul* duplikati. Kad svojih nekoliko dana praznika provedem u Rimu, nastavimo tamo gde smo poslednji put stali. U priči ili ćuteći.

U Forumu stojimo ispred hiljadu sedamsto godina mladog Konstantinovog luka i smešimo se. Tehnologija upotrebljena da jedna stena postane veličanstveni slavoluk jesu ruke stotina ljudi. Mi smo zadivljeni *tim* vremenom. Onda se odvezemo malo izvan grada da vidim kuću koju je Voja projektovao. Gledam je, a srce mi se smeši, jer efekat je isti – minimum tehnologije za maksimum umetnosti. I ja sam zadivljena njime. On, a ne Toti, za mene je princ Rima.¹

¹ Frančesko Toti (Francesco Totti), čuveni italijanski fudbaler, celu karijeru proveo je u rimskom klubu *Roma* i među sportskom javnošću stekao nadimak Princ Rima.

Petra P. *misbehaves*
ili
Neka zapažanja o kitama, uglavnom

Ne sviđaju mi se ljudi koji imaju omiljeni film. Naročito ako me pitaju – a meni, koji je omiljeni. Jedan omiljeni? U jednini imam jedino omiljenu umetnost. To je književnost, oduvek. Svaka umetnost ima svoju mernu jedinicu, a meni je reč moćnija od takta, boje i pokreta. Meni je sve to reč.

Sad, kako u nekoliko reči smestiti nekoliko godina? Za to film raspoláže podesnijim sredstvima. Kadar: jedan plišani meda zaboravljen je u saksiji u dvorištu osmogodišnje Amelije Pulen. Leto je i saksija je puna crvenih muškatli, medino krzno je meko i čisto. Jesenji kišni kadar: nebo sivo, cveće golo, meda plače. U sledećem kadru smeđi meda postao je polarni. A u sledećem jedna lasta sleće na saksiju – zelene se mlađane muškatle, al' je tužan ostareli meda. Paf! Prošlo je deset godina. Za deset sekundi. Da probamo u deset reči: Zemlja je izvela salto mortale deset puta oko Sunca. Logično, fokus Petre P. pomerio se s mede na neke druge, mada ne mnogo manje dlakave stvari – muškarce.

Prvi i, psihoanalitičari tvrde, najvažniji muškarac u životu svake žene jeste njen otac. Po modelu oca ona podsvesno bira

svoje partnere, tražeći tatu u svakom od njih. Jedina kvaka je u tome što skoro svaka devojčica jednom postane žena, dok skoro svaki muškarac zauvek ostane dečak. Moj otac je krajnje infantilno ignorisao činjenicu da je među poodavno zamenila meca i da se devedeset procenata ukupne aktivnosti mog mozga svodilo na kontemplaciju o suprotnom polu. Kad sam u svojoj sedamnaestoj prvi put dovela dečka u naš skromni dom, moj otac ga je pitao koju životinju najviše voli. A zašto ne gde zeka pije vodu ili da nam nešto izrecituje?

Iste godine tata je preleteo hiljadu osamsto kilometara, sve do daleke Moskve. Napustio je državnu firmu i sa svojim kolegom hidroinženjerom otišao da gradi puteve i brane majke Rusije. Iako bi odnos mojih roditelja mogao najslikovitije da se opiše izrazom *kao dve mačke u džaku*, majka je provodila isprva malo, a potom sve više vremena u hladnoj Moskvi. Meni je to značilo mnogo. Na prvom mestu beskrajnu slobodu koju adolescentu donosi stanovanje bez roditelja.

U njihovom sve češćem odsustvu, Ana i ja nismo bile u potpunosti bez nadzora, samo je taj nadzorni organ držao korak s vremenom koliko i Staljin s demokratijom. Naime, nana je dolazila dva puta nedeljno da nam skuva nešto „na kašiku”. Osim te uloge, nana je smatrala da joj je dužnost da svoju sada već ozbiljno zrelu unuku uvede u tajne muško-ženskih odnosa. Taj razgovor je u stvari bio monolog Jelice Jele Petrović, jer je moj monolog bio unutrašnji. Razumećete, generacijski jaz bio je dva puta dublji.

„Sine, da ti kaže tvoja nana. Dobar ti je ovaj, kako se zvaše? Da, Bojan. Vidi se da je fin dečkić. Ali moraš da se paziš. Momci samo gledaju kako da te odvuku u krevet.”

„Nano, mi se valjamo po krevetu već godinu dana, da si ti meni živa i zdrava.”

„Eeeh, znam ja šta je mladost. Ali tebi ne treba mnogo da pričam. Lepa si, pametna si, ljubi te nana. Uživaj, sine, ali pazi šta radiš.”

„Pa, sad... nekako mi *uživaj i pazi šta radiš* ne idu zajedno.”

„Jesam ti pričala nekad o svojoj drugarici Nadi? Bila je mnogo lepa, a i njeni su u ono vreme dobro stajali. Ali se uhvati s nekim Dragišom, valjda beše Dragiša... i niko posle nije hteo da je uzme. Usedelica osta ceo vek! A znaš kakva je bila...”

„A di se dede Dragiša?”, ovo sad ja na glas.

„Ma, ko bi ga znao, otišō kako je i došō, a ona nije znala da se čuva. Zato ti, sine, nana kaže da se čuvaš.”

„Bože, nano, čega da se čuvam?”, nevešta se pravih ja.

„Pa takvih kojima je na pameti samo da te... odvuku u krevet.”

Moja nana ni u jednom trenutku nije razmotrila opciju da sam možda ja ta koja bi nekog odvukla do kreveta. Meni nije bila drama da startujem onog ko mi se sviđa. Ko će dočekati da on shvati da se i ja sviđam njemu? Nisam bila voljna da čekam samo zato što po scenariju sledi da muškarac izgubi interesovanje za ženu ukoliko pre toga nije morao da je osvoji. *No way*, Hoze, da ne kažem Jelo. Taj film mi se ne gleda. Ja kad 'oću akciju, u akciju stupim.

Danas se o seksu zna sve. Toliko da će uskoro poljubac postati velika misterija čovečanstva. Međutim, u vreme kad je Petra otkrivala sve ono što je želela da sazna o seksu, a nanu nije smela da pita, teorijski materijal bio je nedostupan. Jedini izvor informacija bio je istraživački rad. Nije prošlo dugo, a Petra je

mislila da sad zna sve i zato postavi sveto trojstvo svog savršenog muškarca – kad bi nju pitali, taj *neko* bi morao da bude pametan, dobar i seksi, zar je to mnogo?

Podozrevala sam još tada da se takvo pakovanje proizvodi u tragično malim serijama. Na svetskom nivou. Koja je onda šansa da tip *tri u jednom* živi u Srbiji? Možda sam ja sve pogrešno birala, ali da baš nijedan ne bude kompletan, osim kompletno predvidljiv! Kao, recimo, pravilni glagol. Jeste bilo teško naučiti napamet stotinu glagola u tri kolone, ali je bilo i izazovno. Na stranu to što su mi neki od omiljenijih bili *put-put-put* i *cut-cut-cut*. A koji je to izazov dodati -ed na infinitiv glagola?

S tim u vezi, izazvala sam sebe da u hroničnom nedostatku vremena pronađem malo za učenje još jednog stranog jezika. Engleski je *do-did-done*. Evo jednog tipično rimskog razgovora:

„Ej, jesam ti rekla da sam počela da učim italijanski?“, pitam ja Voju.

„Ne. Kad?“

„Pre mesec dana. Sad ćemo moći da parlamo i italijano.“

„Ajde.“

„U stvari, osim *ja sam, ti si i on je*, znam samo još nekoliko reči. Hoćeš da čuješ moje omiljene?“

„*Dimmi*.“²

„*Accendino, bugiardo, uccello*“³, u pesničkom zanosu rekoh ja. „A? Je l' ti se sviđa kako zvuče? Meni *molto*.“

„Pa, ne više nego neke druge“, bez ikakvog zanosu odgovori Voja. „A jesi li ih birala po zvučnosti ili po značenju?“

„Po zvučnosti.“

² Reci mi.

³ Upaljač, lažov, ptica.

„Dobro, pošto nisam mogao ni da pretpostavim kako si povezala upaljač s lažovom i kurcem.”

„Kakvim kurcem? Pa *uccello* je ptica!”

„Al’ je u žargonu kita. Kao kod nas patka, na primer. Pa vidiš – u stvari ptica.”

„Al’ što ptica kita, čoveče?”

„Pa što je i patka?”

„Kvakni me ako znam...”

Hvala bogu, Voja i ja se nikad nismo kvaknuli. Verovatno smo zato prijatelji ovako dugo i izuzetak od pravila da nema prijateljstva između žene i muškarca. Baš kao jedan fini nepravilni glagol.

Na često neasfaltiranom putu kroz život svako teži da pronade nepar s kojim bi postao savršeni par. Poželjno je da druga polovina poseduje, pored osobenosti karaktera, još i izvesnu osobenost lica, da ima ono *nešto* što će nas privući na prvi pogled. Za mene je to oduvek bio osoben nos. Što više polomljen i veći, to bolji. Za tu svoju devijaciju nemam nikakvo razumno objašnjenje, to je prosto tako. Ukoliko bi ispunjavao sva tri od *tri u jednom* normativa za savršenog muškarca, meni lično ne bi smetalo da taj nepar ima lice jednog Franka Riberija⁴. Sumnjam da bi se većina žena složila sa mnom, ali stojim iza tvrdnje da svaka ima sopstvenu omiljenu kombinaciju koja jednog muškarca (u očima druge žene sasvim običnog) čini savršenim. Taman ten i zelene oči, recimo, ta je najtraženija. Ili duge trepavice i rupica na bradi. Ili šta već. Muškarci, međutim, traže jednu univerzalnu

⁴ Frank Riberi (Franck Ribery), sjajni francuski fudbaler, još kao dete zadobio je ozbiljne povrede lica u saobraćajnoj nesreći.

kombinaciju u svojoj potencijalnoj partnerki od kada je sveta i ženskoga cveta – velike sise i čvrsto dupe.

Neobdarena u predelu poprsja, ali sa zavidnom krivom dupeta, Petra je zapazila da su svi muškarci s kojima je spavala bili opčinjeni tom nižom komponentom magične sise–duple formule. Ono što je mnogima od njih pak promaklo da zapaze jeste da na mapi njenih erogenih zona dupe zauzima poziciju Južnih Šetlandskih ostrva. Kakav previd, jer počev od guze, pa sve do potiljka, prostire se planina njenih leđa, osetljiva i na najmanji dodir. Ali ne, ništa leđa, ništa vrat. Duple, pa duple.

I ne samo zbog toga, bilo je tako nekoliko momaka za koje se ispostavilo da su najobičniji skotovi. Da stvar bude komična, znalo je da prođe mnogo vremena dok bi mi to stiglo iz dupeta u glavu. E, onda je velika prednost znati kako najlakše prevazići do tada postojeću naklonost prema njemu – *with a little help from my girlfriends*. Naime, moje prijateljice i ja dodelimo tom kretenu koji me je povredio potpuno novo ime, prema karakteristikama njegove kite. Tako je jedan od njih prozvan Drvodeljja. Imao je jake ruke, rodila ga majka, i o-ho-ho deblo, ali su mu srčane vijuge bile zakrčene piljevinom. Srećom po njega, to nije ugrožavalo dotok krvi ka njegovim donjim partijama, o kojima su moje prijateljice saznale sve. He-he-he, apsolutno sve.

Muškarac, dovoljno hrabar da to prizna sebi, svakako zna da će žena, kad jednom prema njoj ispadne skot, njegovu kitu podeliti sa svim svojim dobrim drugaricama. Dimenzije, boja, miris i ukus, ekstremne vrednosti, vreme ubrzanja od 0 do 100 – sve odlike druga na drumu bivaju razotkrivene. Kad ga svedete na suve performanse, jedan skot prestaje da bude ljudsko biće, samim tim više ne može da vas povredi. U konkretnom slučaju

Drvodjelje takav metod dao je zapažene rezultate – ubrzo nijedna od nas nije mogla da se seti njegovog pravog imena, pamtile smo samo da je mogao satima da delje.

Neko bi pomislio da je stvar u minutaži ili centimetraži. Nee. Mnogo, mnogo više, stvar je u načinu. To svakako ne zavisi od kite, već mahom od onoga ko je nosi. Nikad nisam mogla da podnesem lenjivce koji nisu znali *kako* uprkos velikom potencijalu. Najgore od svega je kad je jedna takva balvančina, u potpunom nerazumevanju da *imati* i *umeti* nije isto, beskrajno ponosna na svoj alat. Pa džaba ti i *blek end deker* bez uputstva! Tebe, izgleda, mrzi da ga pročitaš! Misliš, doveka ćeš impresionirati samo gabaritom? Balvane, balvane, balvane moj, ako ne znaš *kako*, ne insistiraj na *koliko*. Ili, kako to kaže Melani Fiona: „Give it to me right or don't give it to me at all”.

Zato one koji valjano daju treba i nagraditi. Petra je znala da inspirativnom ljubavniku napiše pesmu, recimo. Nije to bila vrhunska poezija, ali efektna jeste. Jer i najbolji ljubavnik, siguran u svoje jebačko umeće, voli da čuje da je njegova kita posebna: „Od toliko lepih, najlepših kita, da crkneš od sreće hiljadu puta, nijedna nije toliko moćna, toliko roze i tako kruta. Kao tvoja, to jest.” Da me ubijete, ne znam kakve to veze ima s velikim nosom.

Tačno do 2000. godine nije se pojavio čovek za pamćenje. Ko zna kome sam i ja sve bila za zaborav. Jer, ruku na srce, ako se od žene prvenstveno očekuje da bude ženstvena, meni je toga poprilično manjkalo. Obujem ja cipele s visokim potpeticama, to nije sporno. Obučem malu crnu haljinu, stavim minduše kao dve svetlucave kupine. Ponesem čak i onu damsku torbicu u koju može da stane jedino ključ. Ali tanani pokreti, zagonetan osmeh